

КАНЦЭПТАСФЕРА МАСТАЦКІХ ТВОРАЎ Ф. ЯНКОЎСКАГА

У інфармацыйнай прасторы любога мастацкага тэксту важнае месца займаюць аўтарскія мастацкія канцэпты, якія ў сваёй сукупнасці ўтвараюць так званую канцэптасферу, што адметна выяўляе светапогляд пісьменніка, перадае яго жыццёвы і творчы вопыт. Такія канцэпты не толькі маюць важнае значэнне для перадачы зместу твораў, але і пэўным чынам уплываюць на структураванне кніг аўтара, іх кампазіцыю.

Творчасць Ф. Янкоўскага пацвярджае выказанае меркаванне. Ужо ў першым зборніку пісьменніка “Абразкі” (1975) назвы раздзелаў – “Дарагія мае простыя людзі”, “Маці”, “З-над Нёмана, Шчыры, Прыпяці”, “Пустадомкі”, “Гнюсата”, “Само слова гаворыць” – дазваляюць вылучыць апорныя вобразы, што становяцца асновай фарміравання аўтарскіх канцэптаў. Гэта чалавек з бязмежнай колькасцю сваіх выяўленняў і жыццёвых роляў, сям’я, родны край, прырода, слова. Апошняя кніга выбранага “Радасць і боль” (1995) пасвойму пераклікаецца з першай і дэманструе ў назвах раздзелаў адданасць аўтара першапачаткова абранай тэматыцы: “З дарог і сцяжынак. З дзянькоў маіх, дзянёчкаў”, “Дарагія мае простыя людзі, добра з вамі”, “Пякучы, нясцерпны боль. Раны” і інш. Асаблівую значнасць набывае раздзел “Чалавек, душа, прырода, слова”, які нібы ў сканцэнтраваным выглядзе перадае асноўныя для творчасці пісьменніка канцэпты.

Адметнае месца ў творах Ф. Янкоўскага, занялі два асноўныя канцэпты – чалавек і слова. У сістэме мастацкіх каардынат пісьменніка-лінгвіста дыхатамія “чалавек – слова” набыла вызначальны характар і матывавала прынцыпы стварэння іншых вобразаў у яго кнігах. Аўтарскае разуменне эстэтычнай каштоўнасці слова як мастацкага вобраза часта становіцца падставай для фарміравання аказіянальнага зместу моўнай адзінкі і ўзнікнення новага вобраза-сімвала, які здольны перарасці ў канцэпт. Цыклы абразкоў “Талака, або Радасць мая з маленства” і “Полымя” якраз дэманструюць такія прыклады: талака ў тэксце, зведваючы шэраг семантычна-мастацкіх трансфармацый, становіцца сімвалам чалавечнасці ў людзях, а полымя адпаведна – катарсісным, ачышчальным сродкам. Так узнікаюць новыя аўтарскія канцэпты, якія патрабуюць ад чытача ўдумлівага прачытання.